

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

Fakulta informačních technologií

Dokumentace k projektu IFJ

Implementace překladače imperativního jazyka IFJ19

Tým 072, varianta II

Šimon Sedláček	(xsedla1h)	25%
Marek Žiška	(xziska03)	25%
Martin Osvald	(xosval03)	25%
Marek Sarvaš	(xsarva00)	25%

Brno, 11.12.2019

Contents

1	Úvod	2
2	Lexikkální analýza	3
3	Syntaktická analýza	3
3.1	Precedenčná syntaktická analýza	3
4	Sémantická analýza	4
4.1	Referencia lokálnej promennej pred jej definíciou	4
4.2	Kontrola dependencií funkcií a lineárny zoznam symbolov	4
4.3	Precedenčná sémantická analýza	4
5	Generovanie cieľového kódu	4
5.1	Generovanie definície premenných	5
5.2	Generovanie unikátnych názvov premenných, návestí	5
5.3	Generovanie výrazu	5
6	Datové štruktúry a použité algoritmy	5
6.1	Tabuľka symbolov	5
6.2	Nekonečný string	6
6.3	Obecný stack	6
7	Tímová práca	6
8	Diagram konečného automatu použitého v lexikálnom analyzátore	7
9	LL gramatika	8
10	LL tabuľka	8
11	Tabuľka popisujúca precedenčnú analýzu	9

1 Úvod

Tento dokument popisuje návrh a implementáciu prekladača imperatívneho jazyka IFJ19, čo je zjednodušená podmnožina jazyka Python 3. Cieľovým jazykom je trojadresný medzikód IFJcode19.

Prekladač je implementovaný ako konzolová aplikácia, čiže načíta vstup z štandardného vstupu, chybové hlášky sa vypisujú na štandardný chybový výstup a vygenerovaný medzikód IFJcode19 na štandardný výstup.

2 Lexikálna analýza

Lexikálna analýza je implementovaná v module `scanner.c`. Úlohou lexikálnej analýzy je rozpoznávanie validných alebo chybných lexémov (tokenov) v prekladanom zdrojovom súbore. Postupne ako syntaktická analýza vyhodnocuje LL pravidlá, tak zároveň volá lexikálnu analýzu o nasledujúce tokeny, teda poskytuje rozhranie pre syntaktickú analýzu formou funkcie `get_token()`. Lexikálna analýza vždy vracia jeden aktuálny a validný token. Správnosť tokenu sa určuje pomocou konečného automatu, ktorý je popísaný nižšie formou diagramu.

3 Syntaktická analýza

Ústrednou časťou prekladača je syntaktický analyzátor, ktorý má jadro v module `parser.c`. V tomto module sa nachádza implementácia pravidiel pre rekurzívny zostup, volá sa tu precedenčná syntaktická analýza, funkcie pre generovanie častí kódu, sémantické akcie. Druhou časťou syntaktického analyzátoru je potom modul `precedence_analysis.c`, ktorý má na starosť syntaktickú analýzu výrazov.

Syntaktický analyzátor využíva funkciu `get_token()` poskytovanú lexikálnym analyzátorom a implementuje nad ňou abstraktnejšiu operáciu `next_token()` s ošetrovaním chybových stavov a prípadným načítaním uloženého tokenu z odkladiska.

Súčasnou syntaktického analyzátoru je globálna štruktúra `parser_data`, ktorá okrem inštancií lokálnych a globálnych tabuliek symbolov obsahuje premennú `curr_token` uchovávajúcu aktuálny token, odkladisko tokenov `token_stash`, ukazatele na symboly, aktuálne definované a aktuálne volané funkcie, indikátor `in_function`, ktorý obsahuje informáciu o tom, či sa nachádzame vo vnútri definície funkcie a indikátor `psa_state`. `Psa_state` obsahuje informáciu pre PSA, ktorá jej umožňuje podľa kontextu spracovávaného výrazu vykonávať sémantické akcie a generovať kód pre príslušné konštrukcie. Ako ďalšie táto štruktúra obsahuje premennú `undef_symbol`, ktorá umožňuje vykonávať niektoré sémantické kontroly týkajúce sa tieňovania globálnych premenných a obecné definície premenných.

Syntaktickú analýzu hlavného tela programu sme založili na LL(1) gramatike. Pravidlá implementované v module `parser.c` reflektujú nami vytvorenú LL gramatiku s výnimkou dvoch prípadov: Pravidlá pre neterminály `<term>` a `<literal>` neboli vo výslednej implementácii syntaktického analyzátoru využité - vo výslednej implementácii sa ukázali ako zbytočné a bolo prehľadnejšie tieto pravidla implementovať priamo v rámci iných pravidiel. Pre pravidlá `<value>` a `<rest>` bolo nutné nájsť spôsob ako odlíšiť začiatok aritmetického výrazu od volania funkcie. Z tohto dôvodu sme implementovali jednoduchú štruktúru `token_stash`, ktorá nám umožňuje odložiť na stranu aktuálne spracovávaný token a pozrieť sa až o dva tokeny dopredu. Vďaka tomuto nahliadnutiu je pak syntaktický analyzátor schopný rozhodnúť, či sa bude jednať o výraz (pričom v tomto prípade je predané riadenie PSA) alebo volanie funkcie.

3.1 Precedenčná syntaktická analýza

Precedenčná syntaktická analýza je implementovaná v súbore `precedence_analysis.c`. Túto analýzu volá syntaktický analyzátor rovnakým spôsobom ako iné pravidlá z LL gramatiky, ak narazí na výraz. Spracovávaný výraz sa vyhodnocuje pomocou precedenčnej tabuľky a pravidiel. V tabuľke je skrátený zápis relačných operátorov (riadok a stĺpec označený "r"), pretože majú rovnakú asociativitu a prioritu. Takýmto spôsobom sú relačné operátory spracované aj vo výslednom programe, kde sú navyše takto skrátené aj operátory `"+"`, `"-"` a `"*"`, `"/"`, `"%"`, `"^"`. Na vyhodnocovanie výrazu je použitý zásobník, na ktorého začiatok sa vloží `"$"`. Pomocou prvého terminálu na zásobníku a novo načítaného tokenu sa získa operácia z tabuľky (vloženie

na zásobník, redukcia alebo koniec analýzy). Pri redukcii sa aplikuje pravidlo, ktoré odstráni dané terminály zo zásobníku a pridá neterminál na jeho vrchol. Analýza končí pri absencii pravidla počas operácie redukcie. Každý novo načítaný token sa ukladá do poľa v infixovej notácii kvôli nasledujúcej sémantickej analýze daného výrazu, ktorá sa volá až po úspešnom dokončení syntaktickej precedenčnej analýzy.

4 Sémantická analýza

Sémantické akcie využívané v rámci rekurzívneho zostupu a z časti aj PSA sú implementované v module `semantic.c`. Okrem štandardných sémantických kontrol týkajúcich sa štandardných prípadov definícií premenných a funkcií sme pri implementácii narazili na dva zložitejšie prípady sémantických akcií.

4.1 Referencia lokálnej promennej pred jej definíciou

Jedným z týchto prípadov je referencia globálnej premennej vo funkcii a následná definícia lokálnej premennej s rovnakým menom. Pre odhalenie tohto prípadu sa pri využití globálnej premennej vo funkcii uloží do lokálnej tabuľky symbolov nová nedefinovaná lokálna premenná. Ak by sa užívateľ pokúsil následne definovať túto lokálnu premennú, sémantická analýza ukončí preklad s chybou 3.

4.2 Kontrola dependencií funkcií a lineárny zoznam symbolov

Kvôli kontrole dependencií funkcií pri vzájomných volaniach, je pri volaní funkcie z hlavného tela programu nutné prejsť rekurzívne zoznamy dependencií všetkých dependencií volanej funkcie. Ak sú všetky dependencie definované, potom je volanie funkcie v poriadku. Tu však nastal problém s možnosťou nekonečnej rekurzie, ak by sa dve alebo viacero funkcií volalo kruhovo navzájom. Tento problém sme riešili pomocou lineárneho zoznamu už skontrolovaných funkcií - ak sa symbol kontrolovanej funkcie už nachádza v tomto zozname, nie je nutné kontrolovať ďalej jeho dependencie.

4.3 Precedenčná sémantická analýza

Precedenčná sémantická analýza je volaná po úspešnom skončení precedenčnej syntaktickej analýzy, ktorá jej predáva pole token-ov v infixovej notácii. Ako prvá sa prevedie kontrola deklarácie všetkých premenných vo výraze, ak sa nájde nedefinovaná premenná sémantická analýza končí chybou. Po kontrole definícií premenných sa prevedie konverzia infixovej notácie na postfixovú. Následne sa postfixový zápis vyhodnocuje. Všetky operátory sú binárneho typu preto sa vždy vyhodnocujú dva operandy a operátor. Táto dvojica operandov je sémanticky kontrolovaná na správne typy vzhľadom na daný operátor prípadne delenie nulou pri celočíselnom delení. Po úspešnom ukončení sémantickej analýzy sa podľa hodnoty `psa_state` volá generovanie kódu, ktorému sa ako parametre predáva aktuálna dvojica operandov a operátor. Úspešné vygenerovanie trojadresného kódu vráti názov premennej medzi-výsledku, ktorá sa ako token uloží na zásobník vyhodnocovania postfixu pre ďalšie spracovanie.

5 Generovanie cieľového kódu

V priebehu syntaktickej a sémantickej analýzy sú v rámci rekurzívneho zostupu a PSA volané funkcie pre generovanie výsledného kódu. Cieľový kód je uchovávaný v štruktúre s názvom

`generate_strings_output_t`. Táto štruktúra obsahuje päť dynamických stringov, ktoré sa volajú : `main`, `function_definitions`, `errors`, `stash`, `print`. Do týchto stringov sa ukladá cieľový kód jazyka. Na začiatku generovania sa alokujú dynamické stringy. Do stringu `function_definitions` sa pridávajú vstavané funkcie jazyka IFJ19. Do stringu `errors` sa pridávajú chybové návestí s návratovými kódmi.

5.1 Generovanie definície premenných

Keď sme riešili problém definícií premenných v cykloch `while` a `if-else`, tak sme prišli s riešením s pomocou stringu `stash`. Definície premenných se vždy generujú do stringu `main` alebo `function_definitions` v závislosti na tom, či sa aktuálne nachádzame v globálnom alebo v lokálnom kontexte. Ostatné príkazy a konštrukcie sa generujú do stringu `stash`. Pri opustení aktuálneho kontextu (lokálneho či globálneho) sa string `stash` pripojí na koniec stringu `main` alebo `function_definitions`.

5.2 Generovanie unikátnych názvov premenných, návestí

Na generovanie názvov návestí a premenných využívame štruktúru `unique_id_t`. Táto štruktúra má deväť int-ových atribútov, ktoré slúžia ako počítadlá na vytvorenie identifikátorov. Tieto atribúty potom používame ako parametre do funkcie `create_unique_variable`, ktorá nám vytvorí unikátny názov. Podľa potreby potom jednotlivé atribúty z `unique_id_t` iterujeme, aby sa nám zachovala unikátnosť.

5.3 Generovanie výrazu

Každý výraz je behom syntaktickej analýzy ukladaný do dátového zásobníku . V rámci postfixu je tento výraz spracovávaný a popritom je volaná funkcia `generate_expression`. Táto funkcia prijíma vždy dva operandy a jeden operátor, a na základe daného operátora prepína medzi tým aký kód sa vygeneruje pre daný výraz. Pri generovaní voláme pomocné funkcie ako `check_if_op_type_eq`, `generate_jumpeq_string_string`, `convert_ints_to_floats`, `append_token_variable_to_assembly`, `append_token_operands_to_assembly`, ktoré nám pomáhajú uľahčiť kód a jeho sprehľadnenie.

6 Datové štruktúry a použité algoritmy

6.1 Tabuľka symbolov

Súčasťou zadania zo strany predmetu IAL bol požiadavok na implementáciu tabuľky symbolov. V našom prípade sa jednalo o druhú variantu zadania - tabuľka symbolov mala byť implementovaná ako tabuľka s rozptýlenými položkami.

Tabuľku symbolov sme teda implementovali ako TRP s explicitným zreťazením. Ako rozptyľovaciu funkciu sme použili variantu funkcie PJW, GNU Hash ELF. Veľkosť pole bucketov v tabuľke sme zvolili na 27457 položiek. Pre takto vysokú hodnotu bolo nepravdepodobné, že by naplnenie tabuľky presiahlo 75% a začalo by dochádzať ku kolíziám a to ani v prípade väčších vstupných programov.

Položkou v tabuľke symbolov je potom štruktúra `symbol`, ktorá má okrem ukazovateľa na ďalší prvok v zozname a svojho identifikátoru ešte atribúty `type` (určuje typ symbolu - funkcia, premenná) a `attributes` (únia uchováajúca atribúty špecifické pre daný typ symbolu). Pre premennú má únia `attributes` len položku `defined`, ktorá je využívaná pri sémantických

kontrolách. Pre funkciu má únia attributes ešte položky param_count (počet parametrov potrebných pre volanie funkcie).

Ďalej dvojicu špeciálnych atribútov, ktoré sa využívajú pri sémantických kontrolách dependencií funkcií pri vzájomných volaniach. Jedná sa o atribút depends - dynamické pole ukazovateľov na symboly iných funkcií; a atribút dep_len, ktorý drží informáciu o aktuálnej veľkosti poľa dependencií.

6.2 Nekonečný string

Pretože bolo nutné mať v rámci lexikálnej analýzy možnosť načítať ľubovoľne dlhé lexémy, implementovali sme si vlastnú dynamickú štruktúru string, ktorá nám prácu s potenciálne nekonečnými reťazcami umožňuje. Táto štruktúra taktiež našla využitie v rámci generovania kódu, kde slúži ako vyrovnávacia pamäť a umožňuje flexibilnejšiu manipuláciu s vygenerovaným kódom.

6.3 Obecný stack

Pri implementácii sme v rámci lexikálnej analýzy, PSA i generovania kódu pre niektoré operácie potrebovali využiť štruktúru stack. Prípady využitia stacku sa však lišili natoľko, že sme ako najlepšie riešenie vyhodnotili implementáciu obecného stacku založeného na jednosmernom viazanom zozname, ktorý môže uchovávať data obecného typu.

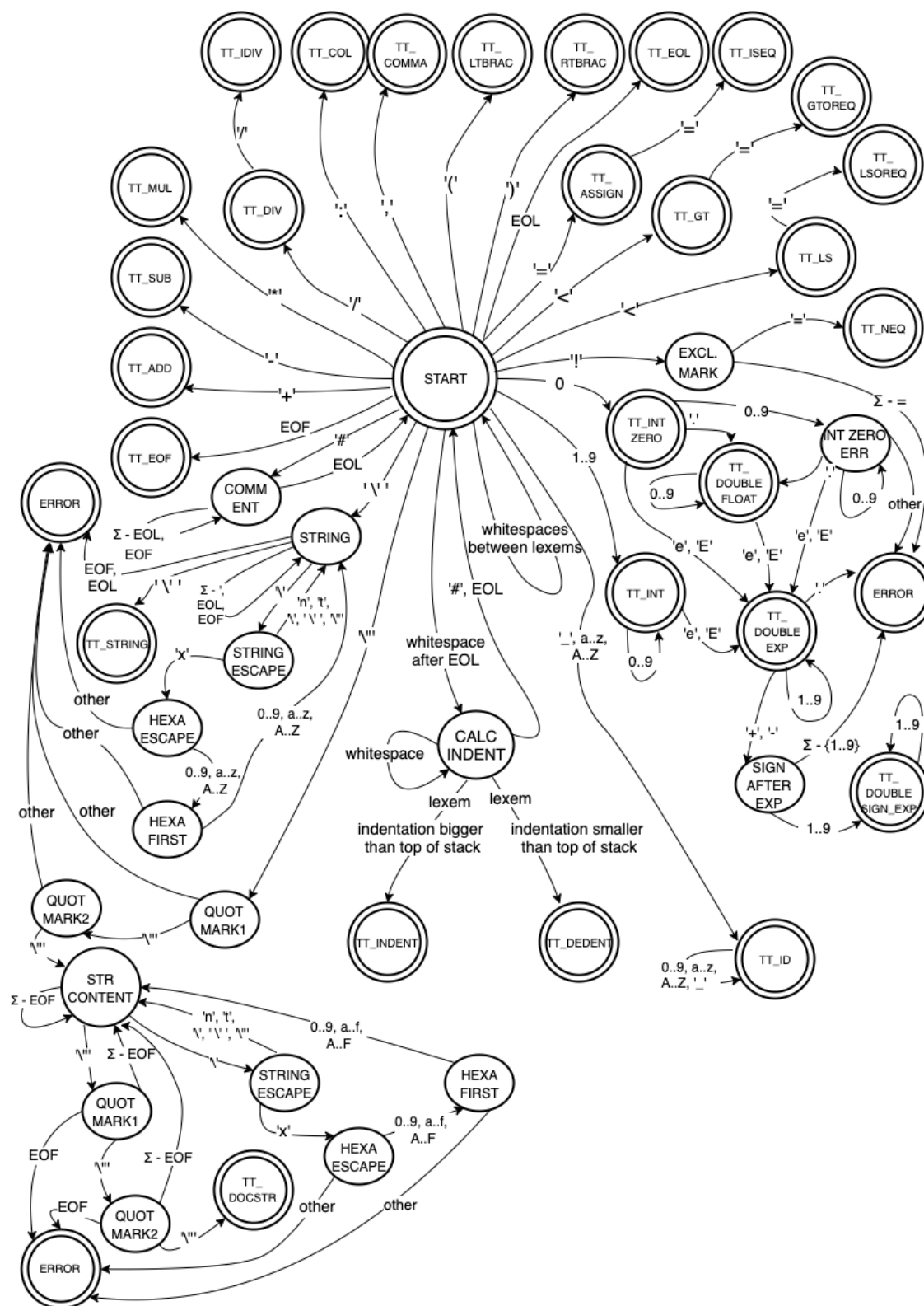
7 Tímová práca

V rámci tímovej spolupráce sme využívali verzovací systém Git. Pre komunikáciu sme zvolili službu Discord. Zo začiatku sme mali problém projekt obsiahnuť - dlho nám trvalo, kým sme sa ako tím získali jasný prehľad o tom, akým smerom sa má projekt uberať. Napriek tomu sa nám nakoniec projekt podaril včas a dúfame v šťastný koniec.

Prácu na projekte sme medzi členov tímu rozdelili nasledovne:

Šimon Sedláček (xsedla1h)	tabuľka symbolov, syntaktická analýza, sémantická analýza, dynamický string, testovanie
Marek Sarvaš (xsarva00)	precedenčná syntaktická a sémantická analýza, testovanie, dokumentácia
Marek Žiška (xziska03)	lexikálna analýza, generovanie kódu, testovanie, dokumentácia
Martin Osvald (xosval03)	generovanie kódu, obecný stack, dynamický string, testovanie, dokumentácia

8 Diagram konečného automatu použitého v lexikálnom analyzátore

9 LL gramatika

```

1 <program> → ε
2 <program> → <statement> <program>
3 <program> → <function_def> <program>
4 <statement_list> → ε
5 <statement_list> → <statement> <statement_list>
6 <function_def> → def id ( <param_list_def> ) : eol indent <statement> <statement_list> dedent
7 <param_list_def> → ε
8 <param_list_def> → id <params_def>
9 <params_def> → ε
10 <params_def> → , id <params_def>
11 <param_list> → ε
12 <param_list> → TERM <params>
13 <params> → ε
14 <params> → , <term> <params>
15 <statement> → pass eol
16 <statement> → <if_else>
17 <statement> → <cycle>
18 <statement> → <function_ret> eol
19 <statement> → <value> eol
20 <value> → id <rest>
21 <value> → expr
22 <rest> → = expr
23 <rest> → expr
24 <rest> → <function_call>
25 <function_call> → ( <param_list> )
26 <function_ret> → return <retvalue>
27 <retvalue> → ε
28 <retvalue> → expr
29 <if_else> → if expr : eol indent <statement> <statement_list> dedent else : eol indent <statement> <statement_list> dedent
30 <cycle> → while expr : eol indent <statement> <statement_list> dedent
31 <term> → id
32 <term> → <literal>
33 <literal> → int
34 <literal> → float
35 <literal> → string
36 <literal> → none

```

10 LL tabul'ka

	def	id	(	)	eol	dedent	,	pass	expr	=	return	if	while	int	float	string	none	eof / \$
<program>	3	2						2	2		2	2	2					1
<statement>		19						15	19		18	16	17					
<function_def>	6																	
<statement_list>		5				4		5	5		5	5	5					
<param_list_def>		8		7														
<params_def>				9			10											
<param_list>		12		11										12	12	12	12	
<term>		31												32	32	32	32	
<params>				13			14											
<if_else>												29						
<cycle>													30					
<function_ret>											26							
<value>		20							21									
<rest>			24						23	22								
<function_call>			25															
<retvalue>					27				24									
<literal>														33	34	35	36	

11 Tabuľka popisujúca precedenčnú analýzu

	+	-	*	/	//	(	)	i	r	\$
+	>	>	<	<	<	<	>	<	>	>
-	>	>	<	<	<	<	>	<	>	>
*	>	>	>	>	>	<	>	<	>	>
/	>	>	>	>	>	<	>	<	>	>
//	>	>	>	>	>	<	>	<	>	>
(	<	<	<	<	<	<	=	<	<	0
)	>	>	>	>	>	0	>	0	>	>
i	>	>	>	>	>	0	>	0	>	>
r	<	<	<	<	<	<	>	<	0	>
\$	<	<	<	<	<	<	0	<	<	0